

28. MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ

V této kapitole jsou uvedeny vybrané statistické ukazatele, které slouží ke srovnání mezi ekonomikami zemí Evropské unie a některých dalších zemí. Tyto ukazatele jsou sestavovány v Eurostatu na základě pravidelně zasílaných údajů z národních statistických úřadů, některá data se přebírají od mezinárodních organizací (např. OECD, Evropská centrální banka).

Jednotlivé země, jejichž hodnoty ukazatelů se v tabulkách srovnávají, jsou řazeny abecedně podle názvů zemí v češtině. Česko-anglický přehled názvů zemí najdete v metodickém úvodu této kapitoly v anglické verzi. Údaje za Evropskou unii (EU 28, resp. EU 27) a Eurozónu (EA 17, resp. EA 18) jsou, pokud byly k dispozici, v tabulkách předřazeny jednotlivým zemím.

Evropská unie (EU 28) je ekonomické a politické uskupení 28 států Evropy. V následující tabulce je stručně shrnut vývoj EU od roku 1993, kdy vstoupila v platnost Maastrichtská smlouva.

Země EU	Datum vstupu	Zkratky seskupení				
		EU	EU 15	EU 25	EU 27	EU 28
Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, Velká Británie	1. 11. 1993 (Smlouva o Evropské unii)	EU	EU 15			
Finsko, Rakousko, Švédsko	1. 1. 1995			EU 25	EU 27	EU 28
Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko	1. 5. 2004					
Bulharsko, Rumunsko	1. 1. 2007					
Chorvatsko	1. 7. 2013					

Eurozóna 18 (EA 18) je území těch členských států Evropské unie, které přijaly euro jako společnou měnu v souladu se „Smlouvou o založení Evropského společenství“. K 1. 1. 2014 má Eurozóna 18 členů. Následující tabulka poskytuje přehled o termínech, kdy země začaly používat euro.

Země Eurozóny	Datum	Zkratky seskupení					
		EA 12	EA 13	EA 15	EA 16	EA 17	EA 18
Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko	1. 1. 2002	EA 12	EA 13	EA 15			
Slovinsko	1. 1. 2007				EA 16	EA 17	EA 18
Kypr, Malta	1. 1. 2008						
Slovensko	1. 1. 2009						
Estonsko	1. 1. 2011						
Lotyšsko	1. 1. 2014						

Pod souhrnným názvem „**Ostatní**“ jsou tabulky rozšířeny o země ESVO, země usilující o vstup do EU (Makedonie a Turecko) a země s vyspělou ekonomikou z jiných kontinentů (Japonsko, Spojené státy), za něž jsou k dispozici srovnatelné údaje.

Poznámky k tabulkám

Tab. 28-1. HDP na 1 obyvatele ve standardech kupní síly (PPS)

Hrubý domácí produkt (HDP) je měřítkem ekonomické výkonnosti. Je definován jako hodnota veškerého vyrobeného zboží a služeb minus hodnota jakéhokoliv zboží a služeb použitých při jejich tvorbě. Objemový index HDP na obyvatele vyjádřený ve standardech kupní síly je vyjádřen ve vztahu k průměru EU 28, který je roven 100. Pokud je index za určitou zemi vyšší než 100, znamená to, že HDP na obyvatele této země je vyšší než průměr EU 28 a naopak. Údaje se uvádějí ve standardu kupní síly – společně měně, která stírá rozdíly v cenových úrovních mezi zeměmi a umožňuje tak objemová srovnání HDP mezi jednotlivými zeměmi. Upozornění: index se hodí pro srovnání zemí, nikoliv pro porovnávání v čase.

Tab. 28-2. Míra růstu reálného HDP

Výpočet roční míry růstu objemu HDP dovoluje srovnání dynamiky hospodářského vývoje jak v čase, tak i mezi různě velkými zeměmi. Pro měření míry růstu objemu HDP je HDP v běžných cenách vyjádřen v cenách předchozího roku a takto vypočítané pohyby objemu jsou vztahy k úrovni referenčního roku, což se nazývá zřetěžená řada. To znamená, že pohyby cen nebudou zvyšovat míru růstu.

Tab. 28-3. Produktivita práce na 1 zaměstnanou osobu

HDP na zaměstnanou osobu znamená vlastně produktivitu národní ekonomiky a je koncipován jako index v relaci k průměru EU 27. Pokud je tento index za určitou zemi vyšší než 100, znamená to, že HDP na zaměstnanou osobu této země je vyšší než průměr EU 27 a naopak. Základní údaje se uvádějí ve standardech kupní síly (PPS) – společně měně, která stírá rozdíly v cenových úrovních mezi zeměmi a umožňuje tak objemové srovnání HDP mezi jednotlivými zeměmi. Zaměstnaná osoba na plný či částečný úvazek se zde nerozlišuje.

Tab. 28-4. Hrubý vládní dluh

Hrubý vládní dluh je definován v Maastrichtské smlouvě jako konsolidovaný hrubý vládní dluh v nominální hodnotě, nesplacený na konci roku v následujících kategoriích vládních závazků (dle definice v ESA95): oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti bez finančních derivátů a půjčky. Sektor vládních institucí tvoří subsektory ústředních vládních institucí, národních vládních institucí, místních vládních institucí a fondy sociálního zabezpečení. HDP použitý ve jmenovateli zlomku je hrubý domácí produkt v běžných tržních cenách. Údaje vyjádřené v národní měně jsou přepočteny na eura za použití směnných kurzů vydaných Evropskou centrální bankou na konci roku.

Tab. 28-5. Přímé zahraniční investice

Průměr přílivu a odlivu toků přímých zahraničních investic vydělený hrubým domácím produktem (HDP). Index měří intenzitu investiční integrace v mezinárodní ekonomice. Přímá investice představuje mezinárodní investici provedenou rezidentskou jednotkou (přímý investor) k získání trvalé účasti v jednotce operující v jiné ekonomice, než je investorova (podniky přímých zahraničních investic). Přímá investice zahrnuje jak počáteční transakce mezi dvěma jednotkami, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi i mezi přidruženými společnostmi, jak zapsanými, tak nezapsanými do obchodního rejstříku. Pro srovnání rozdílné velikých ekonomik vykazujících zemí jsou údaje vyjádřeny jako procento z HDP.

Tab. 28-6. Celkové výdaje na výzkum a vývoj (GERD)

Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj v procentech HDP. „Výzkum a experimentální vývoj (VaV) zahrnuje systematickou tvůrčí práci rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti a využití tohoto poznání v praxi“ (Frascati manuál, 2002, § 63).

Tab. 28-7. Míra inflace

Průměrná roční míra změny Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP). Harmonizované indexy spotřebitelských cen jsou vytvořeny pro mezinárodní srovnání inflace spotřebitelských cen. HICP využívá např. Evropská centrální banka ke sledování inflace v Hospodářské a měnové unii a k odhadu sblížení inflace, jak je vyžadováno Článkem 121 Amsterodamské smlouvy. Pro Spojené státy a Japonsko jsou v tabulce využity národní indexy spotřebitelských cen.

Tab. 28-8. Komparativní cenové úrovně

Komparativní cenové úrovně konečné spotřeby soukromých domácností včetně nepřímých daní. Komparativní cenové úrovně jsou poměry mezi paritami kupní síly a devizovými kurzy každé země. Paritou kupní síly je poměr měnové konverze, který přepočítává hodnoty ekonomických ukazatelů, vyjádřené v domácí měně, na měnu společnou, která se nazývá standard kupní síly (PPS). Vyrovnáním kupní síly různých národních měn umožňuje tento standard srovnání ukazatelů mezi jednotlivými státy. Poměr je koncipován vzhledem k průměru EU (EU 28 = 100). Pokud je tento poměr za určitou zemi vyšší/níže než 100, znamená to, že daná země je relativně dražší/levnější než průměr EU.

Tab. 28-9. Míra zaměstnanosti

Míra zaměstnanosti je vypočítána vydělením počtu zaměstnaných osob ve věku 15 až 64 let počtem všech osob v této věkové skupině. Ukazatel je založen na Šetření pracovních sil EU. Předmětem šetření jsou všechny osoby žijící v soukromých domácnostech a nevztahuje se na osoby žijící v hromadných ubytovacích zařízeních, jako jsou penziony, studentské ubytovny a nemocnice. Zaměstnané obyvatelstvo sestává z osob, které v průběhu referenčního týdne pracovaly alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, nebo sice nebyly v práci, ale měly formální vztah k zaměstnání.

Tab. 28-10. Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti představuje nezaměstnané osoby jako procentní podíl z pracovní síly = aktivního obyvatelstva. Pracovní síla je celkový počet zaměstnaných a nezaměstnaných osob. Do nezaměstnaných osob patří osoby ve věku 15 až 74 let, které byly:

- a) bez práce (nebyly zaměstnané) během referenčního týdne;

- b) k dispozici pro nástup do práce, tzn. že byly připraveny pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání (zaměstnání ve vlastním podniku) před koncem dvou týdnů následujících po referenčním týdnu;
- c) aktivně hledající práci, tzn. že podnikaly aktivní kroky pro hledání placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání ve čtyřtýdenním období končícím referenčním týdnem, nebo které našly práci s pozdějším začátkem, tj. max. v tříměsíčním období.

Tab. 28-11. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

Podíl počtu dlouhodobě nezaměstnaných (12 měsíců a déle) na celkové pracovní síle (v procentech). Dlouhodobě nezaměstnaní zahrnují osoby patnáctileté a starší, nežijící v kolektivních zařízeních, které nebudou zaměstnané po dobu 14 dnů následujících po šetření, budou k dispozici nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání a hledají práci (v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci nebo nehledají práci, protože ji již našly a nastoupí do ní později). Celková pracovní síla je celkový počet zaměstnaných a nezaměstnaných. Doba trvání nezaměstnanosti je definována jako doba hledání práce nebo jako doba od posledního zaměstnání (pokud je toto období kratší než doba hledání práce).

Tab. 28-12. Míra rizika chudoby po sociálních dávkách

Podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem pod hranici rizika chudoby, která se stanoví jako 60 % mediánu národního ekvivalizovaného disponibilního příjmu (po sociálních dávkách).

Tab. 28-13. Veřejné výdaje na vzdělávání

Veřejný sektor financuje obecně vzdělávání krytím běžných a kapitálových výdajů vzdělávacích institucí nebo podporou studentů a jejich rodin prostřednictvím stipendií a veřejných půjček či poskytováním dotací na vzdělávací aktivity soukromým firmám a neziskovým organizacím. Zmíněné druhy výdajů tvoří společně veřejné výdaje na vzdělávání.

Tab. 28-14. Úhrnná plodnost

Průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě, pokud by po celé její reprodukční období platily míry plodnosti podle věku z daného roku. Jedná se tedy o konečnou plodnost hypotetické generace, vypočtenou součtem měr plodnosti podle věku v daném roce (předpoklad stejného počtu žen v každém věku). Úhrnná plodnost se také používá pro vyjádření míry reprodukce populace; v rozvinutějších zemích se za úroveň zajišťující prostou reprodukci populace považuje hodnota 2,1.

Tab. 28-15. a 28-16. Naděje dožití při narození – muži, ženy

Naděje dožití při narození vyjadřuje průměrný počet let, kterých má novorozenec naděje se dožít při zachování aktuální úrovně úmrtnosti (věkové příslušné pravděpodobnosti úmrtí) během jeho života.

Tab. 28-17. Emise skleníkových plynů

Tento ukazatel vyjadřuje vývoj celkových emisí skleníkových plynů způsobených člověkem – tzv. „Kjótský koš“. Představuje celkové roční emise ve vztahu k emisím v roce 1990. „Kjótský koš“ skleníkových plynů zahrnuje: oxid uhličitý (CO₂), metan (CH₄), oxid dusný (N₂O) a fluorované plyny (úplně (PFC) i částečně (HFC) fluorované deriváty uhlovodíků a fluorid sírový (SF₆)). Tyto plyny jsou agregovány do jedné jednotky za použití potenciálu globálního ohřevu, který je pro každý plyn specifický. Agregované emise skleníkových plynů se vyjadřují v jednotkách tzv. uhlíkového ekvivalentu (ekvivalent CO₂). Tento ukazatel nezahrnuje emise a propady v souvislosti s LULUCF (využívání krajiny, změny ve využití krajiny a lesnictví) ani emise z mezinárodní námořní dopravy. Zahrnuje však emise z mezinárodní letecké dopravy. Emise CO₂ z biomasy s rekuperací energie jsou vykazovány jako položka memoranda podle směrnice UNFCCC (tj. Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu) a nejsou zahrnuty v celkových součtech skleníkových plynů za stát. EU jako celek je zavázána k nejméně 20% snížení svých emisí skleníkových plynů do roku 2020 oproti roku 1990. Tento cíl zahrnuje: 21% snížení emisí ze sektorů pokrytých schématem obchodování s emisními povolenkami (EU ETS) do roku 2020 oproti roku 2005 a 10% snížení emisí sektorů mimo EU ETS. K dosažení tohoto 10% celkového cíle každá členská země odsouhlasila limity emisí skleníkových plynů (které jsou specifické pro každou zemi) pro rok 2020 oproti roku 2005 (Rozhodnutí EP a Rady č. 406/2009/ES). Zdroj dat: Evropská agentura pro životní prostředí (EEA).

Tab. 28-18. Produkce komunálních odpadů

Komunální odpad je tvořen do značné míry odpadem produkovaným domácnostmi, ale může zahrnovat také podobné odpady produkované malými podniky a veřejnými institucemi shromažďované obcemi; tato část komunálního odpadu může být v různých obcích a státech odlišná v závislosti na místním systému nakládání s odpady. U oblastí, které nejsou pokryty systémem sběru komunálního odpadu, se množství vyprodukovaného komunálního odpadu odhaduje.

Tab. 28-19. Energetická náročnost hospodářství

Ukazatel je podílem mezi hrubou spotřebou energie v zemi a hrubým domácím produktem (HDP) za daný kalendářní rok. Měří energetickou spotřebu ekonomiky a její celkovou energetickou účinnost. Hrubá spotřeba energie v zemi je počítána jako součet hrubé spotřeby pěti druhů paliv a energie v zemi: uhlí, elektřiny, kapalných paliv, zemního plynu a obnovitelných zdrojů energie. Údaje o HDP jsou brány ve zřetězených objemech, referenčním

rokem je rok 2005. Energetická náročnost je určena podílem hrubé spotřeby energie v zemi a HDP. Protože je hrubá spotřeba energie v zemi měřena v kgoe (kilogram ropného ekvivalentu) a HDP v 1 000 EUR, tento podíl se udává v kgoe na 1 000 EUR.

Tab. 28-20. Podíl elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na hrubé spotřebě elektřiny

Tento ukazatel je poměrem mezi elektřinou vyrobenou z obnovitelných zdrojů energie a hrubou spotřebou elektřiny v zemi za daný kalendářní rok. Měří podíl elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na spotřebě elektřiny v zemi. Elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů energie sestává z výroby elektřiny ve vodních elektrárnách (kromě přečerpávacích), větrných, solárních a geotermálních a elektřiny z biomasy/odpadů. Hrubá spotřeba elektřiny v zemi se skládá z celkové hrubé výroby elektřiny v zemi ze všech paliv (včetně domácí výroby), plus dovoz, minus vývoz elektřiny.

* * *

Další informace jsou dostupné na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

- www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropska_data_esds
- apl.czso.cz/ode/index.htm (předdefinované tabulky Eurostatu v českém jazyce)

Kompletní databázi ukazatelů evropského srovnání zveřejňuje na svých stránkách Eurostat:

- epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home